

Adam Gąsiorek

Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach

Partnerstwo Transpacyficzne – próba charakterystyki nowej megastrefy wolnego handlu

Negocjacje zapisów Partnerstwa Transpacyficznego pomiędzy Stanami Zjednoczonymi a jedenastoma krajami położonymi na czterech kontynentach zostały zakończone w październiku 2015 r. Można zatem przypuszczać, że osiągnięte porozumienie będzie ratyfikowane kolejno przez poszczególne państwa wchodzące w jego skład tak, aby w 2017 r. mogło ono zacząć w pełni obowiązywać. Dlatego też warto nakreślić potencjał tworzącego się partnerstwa, a jednocześnie pokazać występujące w jego ramach zróżnicowanie. Posłużyła temu analiza danych pozyskanych z internetowych baz MFW oraz UNCTAD. Dokonano również przeglądu literatury przedmiotu oraz treści doniesień prasowych z przebiegu procesu negocjacyjnego. Zestawienie wybranych wskaźników makroekonomicznych ujawniło znaczne dysproporcje rozwojowe między państwami członkami TPP. Analiza ich towarowego eksportu wykazała z kolei, że jedynie wyroby Brunei, Kanady i Meksyku w większości znajdują nabywców w ramach strefy, co świadczy o istnieniu rezerwuaru i dowodzi, że układ ten może przyczynić się do zwiększenia wzajemnej wymiany.

Słowa kluczowe: handel międzynarodowy, integracja regionalna, perspektywy gospodarcze, Partnerstwo Transpacyficzne

Klasyfikacja JEL: F13, F15, F43, E66

Trans-Pacific Partnership: An attempt to characterise the new mega free trade area

Negotiations of the Trans-Pacific Partnership (TPP) between the United States and eleven countries located on four continents were concluded in October 2015. It can therefore be assumed that the agreement reached will be ratified by each of the countries it concerns, so that in 2017 it could be fully applied. Thus, it is worth to try to determine the potential of the agreement based on the latest available statistical data and, at the same time, to show the existing diversity. To achieve this goal, an analysis of data obtained from IMF and UNCTAD online databases has been carried out. In addition, a review of literature and press reports from the course of the negotiations process has been conducted. Selected macroeconomic indicators revealed the existence of significant disparities of development, whereas the analysis of commodity exports of the TPP members showed that only products originating from Brunei, Canada, and Mexico are mostly being sold within the area, which demonstrates the existence of a reservoir and proves that this agreement could help to increase mutual exchange.

Keywords: international trade, regional integration, economic outlook, Trans-Pacific Partnership

JEL classification: F13, F15, F43, E66

Wprowadzenie

W wyniku nieustannych zmian w gospodarce światowej międzynarodowe stosunki ekonomiczne ulegają ciągłej ewolucji. Jej przejaw stanowi m.in. pojawienie się nowego rodzaju regionalnej integracji w postaci tzw. megaporozumień, obejmujących kraje usytuowane w znacznej odległości geograficznej od siebie, a zarazem pozostające na różnych poziomach rozwoju gospodarczego. Jednym z nich jest stosunkowo niedawno podpisane Partnerstwo Transpacyficzne (Trans-Pacific Partnership – TPP), obejmujące Australię, Brunei, Chile, Japonię, Kanadę, Malezję, Meksyk, Nową Zelandię, Peru, Singapur, Stany Zjednoczone oraz Wietnam.

Głównym celem artykułu jest próba nakreślenia potencjału tworzącego się ugrupowania w oparciu o najnowsze dane statystyczne, a jednocześnie pokazanie występującego w jego ramach zróżnicowania. Dodatkowo, przedstawienie struktury towarowego eksportu każdego z członków TPP ujawni, jaka część własnych wyrobów wysyłana jest do pozostałych krajów potencjalnej megastrefy wolnego handlu oraz czy istnieje rezerwuuar, aby układ ten mógł przyczynić się do jej zwiększenia. Osiągnięciu tak sformułowanych celów posłuży analiza danych statystycznych z 2014 r. oraz prognoz dla lat 2015–2020, uzyskanych z internetowych baz MFW oraz UNCTAD. Dokonano też przeglądu literatury przedmiotu oraz treści doniesień prasowych z przebiegu procesu negocjacyjnego.

1. Nowe tendencje w handlu międzynarodowym

Gospodarkę światową XXI w., jak ujął to Edmund Wnuk-Lipiński, w znacznej mierze cechuje przejście z poziomu relacji międzynarodowych na poziom globalny, w którym główną rolę odgrywają podmioty ponadnarodowe [Gabryś, 2006]. Powstają one w znacznej mierze na skutek procesu regionalnej integracji, przynoszącego poszczególnym członkom ugrupowania szereg korzyści, przede wszystkim z powodu świadomego i dobrowolnego przystępowania do tej formy współpracy.

Jako jedną z form regionalnej integracji wskazuje się integrację handlową, która sprzyja łączeniu państw znajdujących się w niewielkiej odległości geograficznej. Umożliwia to tworzenie powiązanych rynków dóbr i usług o wysokiej mobilności czynników produkcji [Zielińska-Głębocka, 1997]. W efekcie tego procesu nasilają się obroty handlowe wewnątrz powstających ugrupowań oraz wzrasta wymiana między wszystkimi państwami członkowskimi. Prowadzi to do systematycznego dzielenia gospodarki w skali świata na wiele mniejszych części, niezrządzo zintegrowanych również politycznie [Domiter, Drelich-Skulska, 2006].

Należy podkreślić, że stały przyrost liczby regionalnych porozumień handlowych stał się znaczącym problemem dla wielostronnego systemu w ramach Światowej Organizacji Handlu (WTO). Od momentu jej powstania w 1995 r. łączna liczba porozumień przekroczyła ponaddwukrotnie liczbę krajów członkowskich, wytwarzając architekturę systemu odbiegającą znacznie od założeń organizacji [Fiorentino, 2011]. Coraz częściej wskazuje się, że stan ten wywołany został zastojem w wielostronnych rokowaniach WTO w ramach Rundy Doha (rozpoczętej w 2002 r.). Impas negocjacji przyczynił się do powstania efektu „spaghetti bowl”, oznaczającego zagęszczającą się i wzajemnie przeplatającą sieć umów bilateralnych, która coraz bardziej komplikuje wymianę handlową w ramach różnych regionów świata [Drelich-Skulska, 2011].

Nie można więc przyjąć, że jest to najlepsza struktura dla handlu światowego, choć zgodnie z twierdzeniem Richarda G. Lipseya i Kelvina Lancastera (1956) sytuację bieżącą wskazuje się jako „drugie najlepsze rozwiązanie” („*second best solution*”). Natomiast sekretarz generalny WTO w latach 2005–2013 Pascal Lamy postulował w tym kontekście, iż „należy zastanowić się, jak sprawić, aby regionalne porozumienia handlowe stały się wielostronne, po to, żeby zachować ich spójność i efektywność, a co ważniejsze – oswoić płataninę pod przywództwem WTO” [Baldwin, 2011]. Rozwiązanie tego problemu proponują Richard G. Lipsey i Murray G. Smith [2011], którzy dowodzą, że znaczna dynamika ugrupowań regionalnych przyczyni się do wypracowania porozumienia wielostronnego, a wtedy z wielu funkcjonujących bloków mogłoby powstać akceptowalne dla wszystkich stron porozumienie o wolnym handlu.

Na kanwie procesów zachodzących w ramach WTO już w latach dziewięćdziesiątych XX w. zauważono pojawienie się w ramach integracji nowego nurtu, oznaczającego wzrost zainteresowania współpracą na znacznie większym obszarze, nierzadko obejmującym więcej niż jeden kontynent. Krystyna Żołądkiewicz [2015] traktuje tego rodzaju porozumienia jako fenomen współczesnego regionalizmu (tzw. trzeciej fali). Biorąc pod uwagę, że nowe centra wzrostu gospodarki światowej znajdują się głównie w Azji Południowo-Wschodniej i Ameryce Południowej, nie zaskakuje fakt skierowania w tę stronę polityki Stanów Zjednoczonych już w 2011 r. („zwrot ku Azji”). Skutkiem zachodzących zmian było więc rozpoczęcie negocjacji w ramach Partnerstwa Transpacyficznego.

2. Geneza, przebieg, ustalenia i możliwe rezultaty negocjacji TPP

Podwalin Partnerstwa Transpacyficznego należy się doszukiwać w istnieniu wielu ugrupowań regionalnych na obszarze obu Ameryk, Australii i Azji Wschodniej (tab. 1).

Tabela 1. Wybrane regionalne ugrupowania integracyjne, w skład których wchodzi członkowie TPP

Ugrupowanie	Rok powołania	Kraje członkowskie biorące udział w TPP
North American Free Trade Agreement – NAFTA	1994	Kanada, Stany Zjednoczone, Meksyk
Latin American Integration Association – LAIA	1980	Chile, Meksyk, Peru
Latin American Economic System – LAES	1975	Chile, Meksyk, Peru
Association of South-East Asian Nations ASEAN	1967	Brunei, Malezja, Singapur, Wietnam
Asian-Pacific Economic Cooperation – APEC	1989	Australia, Brunei, Kanada, Japonia, Malezja, Nowa Zelandia, Singapur, Stany Zjednoczone, Meksyk, Chile, Peru, Wietnam
South Pacific Regional Trade and Economic Cooperation Agreement – SPARTECA	1980	Australia, Nowa Zelandia

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: [Bożyk, 2004; Oleksiuk, Vashchenko, 2010].

Proces negocjacji samego partnerstwa, jak podaje Paweł Kowalik [2014], rozpoczął się jesienią 2008 r. Pierwszą decyzję podjęto w listopadzie 2011 r. – przywódcy dziewięciu krajów¹ podpisali wówczas Umowę o Partnerstwie Transpacyficznym, stwierdzającą, że TPP powinno zostać „porozumieniem o wysokiej jakości, XXI wieku, zawierającym zobowiązania określone jako wykraczające poza tradycyjne bariery graniczne, a więc odnoszące się też do harmonizacji regulacji (lub przynajmniej minimalizujące istniejące rozbieżności), czyli behind-the-border, wyznaczające nowe standardy dla handlu światowego, wprowadzające kwestie nowej generacji w celu zwiększenia konkurencyjności krajów członkowskich w gospodarce światowej, jednocześnie uwzględniając zróżnicowanie w poziomach ich rozwoju” [Żołądkiewicz, 2015].

Z uwagi na fakt, iż TPP zostało zaprojektowane jako tzw. *living agreement* (żyjące porozumienie), które oznacza przyjmowanie w przyszłości kolejnych państw członkowskich, ale także poszerzenie przedmiotowego zakresu układu [Zerka, 2016], już w 2012 r. do negocjacji zaproszono pozostałe kraje NAFTA (Kanadę i Meksyk), a w kwietniu 2013 r. Japonię [Japonia dopuszczona..., 2013]. Zauważyć również należy wzrost zainteresowania członkostwem ze strony Korei Południowej i Tajwanu, które jednak formalnie nie zdecydowały się dołączyć do tworzącego się partnerstwa [Obama walczy..., 2015].

¹ Były to: Australia, Brunei, Chile, Malezja, Nowa Zelandia, Peru, Singapur, Wietnam i Stany Zjednoczone.

Proces wypracowywania wspólnego stanowiska napotkał szereg przeszkód, przede wszystkim ze względu na znaczne zróżnicowanie poszczególnych krajów i specyficzne uwarunkowania gospodarcze każdego z nich [*Twarde negocjacje umowy...*, 2013]:

- przedsiębiorstwa amerykańskie sektora spożywczego były negatywnie nastawione do zwiększenia importu tej grupy produktów, obawiając się szczególnie konkurencji ze strony producentów nowozelandzkich (jednych z największych eksporterów nabiału na świecie),
- australijscy producenci cukru widzieli w TPP możliwość szerszego zaistnienia na rynku Stanów Zjednoczonych, co do tej pory było zabronione,
- rolnicy kanadyjscy byli zwolennikami utrzymania narodowych programów ograniczających import nabiału i drobiu,
- wietnamscy eksporterzy wyrobów odzieżowych dążyli do uzyskania zgody na zwiększenie eksportu do USA,
- amerykańscy przedstawiciele władz zabiegali o ustalenie wspólnych zasad odnoszących się do różnych form pomocy udzielanej państwowym przedsiębiorstwom, wobec których oponowały rządy m.in. Wietnamu, Chile i Singapuru.

W rezultacie porozumienie osiągnięto i negocjacje zakończono 5 października 2015 r., przekazując tekst umowy poszczególnym rządów do ratyfikacji. Partnerstwo uwzględnia redukcję bądź zniesienie taryf celnych na wiele wyrobów, a także likwidację barier poza- i parataryfowych. Ustanawia również jednolite zasady w obszarach wrażliwych, dotyczących przedsiębiorstw państwowych, ochrony własności intelektualnej, praw pracowniczych oraz standardów ochrony środowiska [WNP, 2015]. Wskazuje się, że to właśnie kwestie regulacyjne stanowiły dla negocjatorów znacznie większą trudność, aniżeli wysokość ceł [*Koniec negocjacji...*, 2015]. Znamienny wydaje się spór o długość okresu wyłączności w produkcji zaawansowanych leków biologicznych – Stany Zjednoczone dążyły do utrzymania przynajmniej dwunastu lat, podczas gdy Australia czyniła starania, aby go maksymalnie skrócić (do pięciu lat). Różnice w podejściu miały swoje podłoże w odmiennym systemie opieki zdrowotnej – amerykański opiera się na ubezpieczeniach indywidualnych, a australijski na zapewnieniu przez państwo dostępu obywateli do służby zdrowia. Wypracowany kompromis w większym stopniu zadowolili rząd Australii, ponieważ zakłada ustanowienie okresu co najmniej pięcioletniego z możliwością wydłużenia – w uzasadnionych przypadkach – do ośmiu lat.

Wśród rezultatów negocjacji znajdują się zarówno te liberalizujące wzajemną wymianę, jak i chroniące wybrane rynki, m.in. [*Ujawniono tekst...*, 2015; Zawadzki, 2015]:

- możliwy wzrost eksportu australijskich produktów spożywczych na rynki państw Azji Wschodniej, dotychczas znacznie ograniczające import wyrobów tej branży,

- zachowanie taryf na australijski ser, będący przedmiotem importu Stanów Zjednoczonych,
- ustanowienie rocznego okresu przejściowego pomiędzy Japonią a Stanami Zjednoczonymi przed wprowadzeniem nowych regulacji rynku motoryzacyjnego, odnoszących się do sposobu projektowania samochodów,
- zgoda rządu wietnamskiego na funkcjonowanie wolnych związków zawodowych, podwyższenie standardów bezpieczeństwa pracy i zakaz przymusowej pracy dzieci, dzięki której zostaną zniesione cla obowiązujące na wyroby odzieżowe.

Szacunki amerykańskich ekspertów zakładają, że w wyniku zawarcia TPP realny dochód USA zwiększy się o 77 mld USD, a eksport aż o 123,5 mld USD [*The Trans-Pacific Partnership...*, 2013]. Tymczasem analitycy think tanku Peterson Institute for International Economics (PIIE) z siedzibą w Waszyngtonie, który zajmuje się zmianami w gospodarce światowej, oceniają, że Partnerstwo Transpacyficzne przyniesie korzyści wszystkim zaangażowanym w nie krajom, jednak w różnych sektorach. Podkreślają również, że nie musi zwiększyć się liczba osób zatrudnionych w każdej z gospodarek. Zwracają też uwagę, że nie wszystkie pozytywne skutki umowy pojawią się od razu po jej ratyfikowaniu przez rządy poszczególnych państw, ale dopiero w 2025 r., kiedy zacznie obowiązywać większość kluczowych zapisów [WNP, 2015].

Dla pracowników PIIE nie ulega jednak wątpliwości, że kraje niebiorące udziału w TPP mogą znacznie stracić na skutek pojawienia się ryzyka przekierowania handlu. Przedstawili oni prognozy, według których roczny ubytek w handlu chińskim wyniesie 34,8 mld USD, rosyjskim – 1,4 mld USD, indyjskim – 2,7 mld USD, a europejskim – 3,7 mld USD, poczynawszy od 2025 r. Akcentują również obniżenie wartości eksportu tych gospodarek, przede wszystkim Europy o 32,2 mld USD oraz Chin o 43,7 mld USD [WNP, 2015].

Pomimo tego ryzyka, zwraca się uwagę na istotne korzyści z przyjęcia umowy TPP dla gospodarki światowej, ujmowanej jako całość. Oczekuje się więc, jak to już zauważono w pierwszej części artykułu, zawierania podobnych „megaporozumień” przez kraje zlokalizowane w innych regionach, co potwierdza zaawansowanie negocjacji w ramach TTIP.

3. Poziom rozwoju gospodarczego integrujących się gospodarek – wybrane wskaźniki makroekonomiczne

Kraje tworzące Partnerstwo Transpacyficzne znajdują się na różnym poziomie rozwoju gospodarczego, co przyjmuje się jako cechę charakterystyczną nowego etapu regionalizmu w XXI w. Ich różnorodność na przykładzie wybranych mierników przedstawia tabela 2.

Tabela 2. Kształtowanie się wybranych wskaźników makroekonomicznych państw wchodzących w skład TPP w latach 2014, 2017 i 2020

Kraj	PKB w cenach stałych (% zmiana)			PKB w cenach bieżących (w mld USD)			PKB per capita PPP (w USD)			PKB PPP (% światowego PKB)			Liczba ludności (w mln)		
	2014	2017*	2020*	2014	2017*	2020*	2014	2017*	2020*	2014	2017*	2020*	2014	2017*	2020*
Australia	2,7	3,1	2,8	1 443	1 317	1 516	46 550	49 902	55 173	1,01	0,99	0,96	23,63	24,86	26,11
Brunei	-2,3	3,8	5,0	17	13	19	79 890	83 743	104 780	0,03	0,03	0,03	0,41	0,43	0,45
Chile	1,9	2,9	3,5	258	251	292	23 057	25 058	28 514	0,38	0,37	0,36	17,82	18,39	18,97
Japonia	-0,1	0,4	0,7	4 602	4 342	4 747	37 519	40 171	44 329	4,38	4,04	3,69	127,06	125,91	124,35
Kanada	2,4	2,4	2,0	1 785	1 682	1 958	44 967	47 904	52 962	1,47	1,40	1,33	35,49	36,44	37,43
Malezja	6,0	5,0	5,0	338	392	544	25 145	28 551	33 470	0,71	0,73	0,76	30,60	32,19	33,86
Meksyk	2,1	3,1	3,3	1 291	1 251	1 496	17 950	19 561	22 189	1,98	1,94	1,90	119,72	123,88	128,19
Nowa Zelandia	3,3	2,4	2,5	198	172	195	35 305	38 236	42 847	0,15	0,14	0,14	4,56	4,69	4,80
Peru	2,4	5,5	4,0	203	194	235	11 860	13 145	15 262	0,34	0,35	0,35	31,42	32,91	34,46
Singapur	2,9	3,2	3,2	308	328	395	83 066	91 642	105 357	0,42	0,41	0,40	5,47	5,60	5,70
Stany Zjednoczone	2,4	2,8	2,0	17 348	19 556	22 294	54 370	60 015	67 064	15,95	15,63	14,92	319,08	325,85	332,43
Wietnam	6,0	6,0	6,0	186	230	287	5 656	6 845	8 418	0,47	0,51	0,54	90,63	93,51	96,47
Średnia	2,5	3,4	3,4	2 331,4	2 477,3	2 831,5	38 777,9	42 064,4	48 363,8	-	-	-	67,2	68,7	70,3
Odczylenie standardowe	2,15	1,46	1,43	4 692,47	5 277,44	6 002,99	23 621,23	25 308,12	30 120,99	-	-	-	86,84	88,46	90,04
									Suma	27,29	26,54	25,38	805,89	824,66	843,22

c.d. tabeli 2

Kraj	Stopa bezrobocia (w %)			Inflacja (w %)			Wolumen importu dóbr i usług (zmiana w %)			Wolumen eksportu dóbr i usług (zmiana w %)		
	2014	2017*	2020*	2014	2017*	2020*	2014	2017*	2020*	2014	2017*	2020*
Australia	6,1	6,1	5,6	2,5	2,4	2,5	-1,7	3,9	4,4	6,7	5,6	3,8
Brunei	2,7	2,7	2,7	-0,2	0,1	0,1	-19,7	3,8	5,0	4,3	6,9	3,8
Chile	6,4	7,2	6,3	4,4	3,0	3,0	-7,0	3,7	5,0	0,7	4,3	5,3
Japonia	3,4	3,6	3,5	2,7	1,6	1,5	7,4	3,7	3,0	8,4	4,3	3,5
Kanada	6,9	6,6	6,6	1,9	2,3	2,1	1,8	4,9	4,3	5,4	4,2	4,9
Malezja	2,9	3,0	3,0	3,1	3,0	3,0	4,3	5,1	5,2	5,6	5,6	4,9
Meksyk	4,8	3,9	3,8	4,0	3,0	3,0	5,7	8,1	5,1	7,3	8,8	5,3
Nowa Zelandia	5,7	5,8	5,5	1,2	2,0	2,0	7,9	2,6	2,6	3,3	2,4	2,1
Peru	6,0	6,0	6,0	3,2	2,1	2,0	-1,9	6,5	3,6	-1,0	7,5	3,8
Singapur	2,0	2,0	2,0	1,0	1,9	1,8	2,9	5,0	6,0	2,1	5,0	5,3
Stany Zjednoczone	6,2	4,8	5,0	1,6	1,8	2,4	3,8	5,6	5,2	3,4	2,7	4,1
Wietnam	2,5	2,5	2,5	4,1	3,8	4,9	14,1	7,6	4,2	15,3	9,2	6,4
Średnia	4,6	4,5	4,4	2,5	2,3	2,4	1,47	5,04	4,47	5,13	5,54	4,43
Odchylenie standardowe	1,72	1,71	1,57	1,34	0,89	1,09	8,22	1,60	0,95	4,03	2,10	1,09

* prognoza

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: [IMF, 2015].

Stosunkowo największe dysproporcje ujawnia wielkość Produktu Krajowego Brutto w cenach bieżących oraz w ujęciu *per capita* PPP. Najmniejsze gospodarki – Brunei (17 mld USD), Wietnamu (186 mld USD) czy Nowej Zelandii (198 mld USD) – zestawione zostały ze Stanami Zjednoczonymi, których PKB w 2014 r. wyniósł 17,3 bln USD. Porównywalny jest PKB *per capita* PPP – Brunei oraz Singapur (odpowiednio 79,9 i 83 tys. USD) znalazły się w ramach TPP z Wietnamem, wytwarzającym jedynie 5,6 tys. USD dochodu narodowego na mieszkańca. Co więcej, prognozy Międzynarodowego Funduszu Walutowego sygnalizują dalszą polaryzację – choć przeciętny poziom przytoczonych wskaźników powinien wzrastać, to odchylenie standardowe również przybiera coraz wyższe wartości.

Zbieżny trend wśród krajów partnerskich wykazują wskaźniki wzrostu gospodarczego, stopy bezrobocia oraz poziomu inflacji. Założenia MFW przewidują obniżanie się wartości odchylenia standardowego, które jeszcze w 2014 r. dla zmiany wysokości PKB w cenach stałych wyniosło 2,14, co oznaczało, że od otrzymanej średniej (2,5%) wskaźniki poszczególnych krajów odchyłały się o taką właśnie wartość zarówno *in plus*, jak i *in minus*.

Warto zwrócić także uwagę na zmianę wolumenu eksportu oraz importu dóbr i usług. O ile w 2014 r. Australia, Brunei (nawet -19,7% w przypadku importu), Chile i Peru odnotowały spadek wielkości handlu, to w kolejnych latach tego rodzaju załamania nie są przewidywane. Nie oznacza to jednak, że dynamika wolumenu wymiany będzie się stale zwiększać – w 2020 r. powinno nastąpić jej obniżenie względem 2017 r. z jednoczesnym spadkiem dotychczasowego zróżnicowania.

Biorąc pod uwagę wskaźnik HDI (Human Development Index) wyliczany przez UNDP (Program Narodów Zjednoczonych ds. Rozwoju), państwa wchodzące w skład TPP zalicza się aż do trzech poziomów rozwoju społecznego: bardzo wysokiego – Australia (0,935), Stany Zjednoczone (0,915), Kanada i Nowa Zelandia (po 0,913), Singapur (0,912), Japonia (0,891), Brunei (0,856) oraz Chile (0,832); wysokiego – Malezja (0,779), Meksyk (0,756) i Peru (0,734); oraz średniego – Wietnam (0,666) [UNDP, 2015]. Zauważa się, że zwiększenie stopnia liberalizacji handlu w ramach TPP może przyczynić się do poprawy pozycji szczególnie Wietnamu, choć nie ulega wątpliwości, iż nie nastąpi to w najbliższych latach.

Pomimo znaczących nierówności istotny wydaje się łączny udział państw członkowskich TPP w gospodarce światowej. Pod względem wysokości PKB PPP stanowią one ponad jedną czwartą wartości tego miernika w ujęciu globalnym i choć do 2020 r. przewiduje się nieznaczne obniżenie ich znaczenia, to wciąż będą wówczas odpowiadać za 25,38% światowego PKB. Nieco odmiennie zarysowuje się tendencja pod względem liczby ludności – w 2014 r. w krajach partnerstwa zamieszkiwało nieco ponad 800 mln osób, natomiast sześć lat później wartość ta powinna ulec zwiększeniu o prawie 40 mln. Porównując ten wskaźnik z największymi gospodarkami narodowymi, można wskazać, że sytuuje on TPP na trzeciej pozycji, za Chinami oraz Indiami, i pozycja ta nie powinna się zmienić w całym prognozowanym okresie.

4. Struktura towarowej wymiany krajów TPP

Największy udział w eksporcie poszczególnych krajów do pozostałych członków Partnerstwa Transpacyficzne mają towary należące do grupy 7 SITC (Standard International Trade Classification). Przeważają one w strukturze eksportu pięciu państw TPP – Japonii, Malezji, Meksyku, Singapuru i Stanów Zjednoczonych – a wśród wyrobów wysyłanych z Kanady i Wietnamu znalazły się na drugim miejscu (tab. 3). Produkty zaliczone do sekcji 3 wykazały udział zbliżony, co oznacza, że w ramach eksportu Brunei i Kanady zostały ujęte na pierwszym miejscu, natomiast Australii, Malezji, Peru i Singapuru – na drugim. Pozwala to stwierdzić, że państwa partnerskie kierują do siebie wzajemnie przede wszystkim towary zaliczane do tych dwóch grup SITC.

Tabela 3. Towary o największym udziale w eksporcie poszczególnych krajów w ramach TPP sklasyfikowane wg SITC (2014)

Kraj	Sekcja SITC	Udział (w %)	Sekcja SITC	Udział (w %)
Australia	9. Towary niesklasyfikowane	28,26	3. Paliwa mineralne, smary i materiały pochodne	19,34
Brunei	3. Paliwa mineralne, smary i materiały pochodne	94,78	5. Chemikalia i produkty pokrewne	2,50
Chile	2. Surowce niejadalne z wyjątkiem paliw	30,59	0. Żywność i zwierzęta żywe	29,09
Kanada	3. Paliwa mineralne, smary i materiały pochodne	31,72	7. Maszyny i sprzęt transportowy	26,67
Japonia	7. Maszyny i sprzęt transportowy	67,20	6. Artykuły przemysłowe	9,72
Malezja	7. Maszyny i sprzęt transportowy	37,01	3. Paliwa mineralne, smary i materiały pochodne	30,55
Meksyk	7. Maszyny i sprzęt transportowy	61,78	8. Różne wyroby przemysłowe	10,43
Nowa Zelandia	0. Żywność i zwierzęta żywe	42,91	6. Artykuły przemysłowe	11,66
Peru	9. Towary niesklasyfikowane	20,07	3. Paliwa mineralne, smary i materiały pochodne	19,31
Singapur	7. Maszyny i sprzęt transportowy	42,03	3. Paliwa mineralne, smary i materiały pochodne	24,59
Stany Zjednoczone	7. Maszyny i sprzęt transportowy	39,53	5. Chemikalia i produkty pokrewne	11,81
Wietnam	8. Różne wyroby przemysłowe	43,28	7. Maszyny i sprzęt transportowy	20,06

Źródło: Obliczenia własne na podstawie: [UNCTAD, 2016].

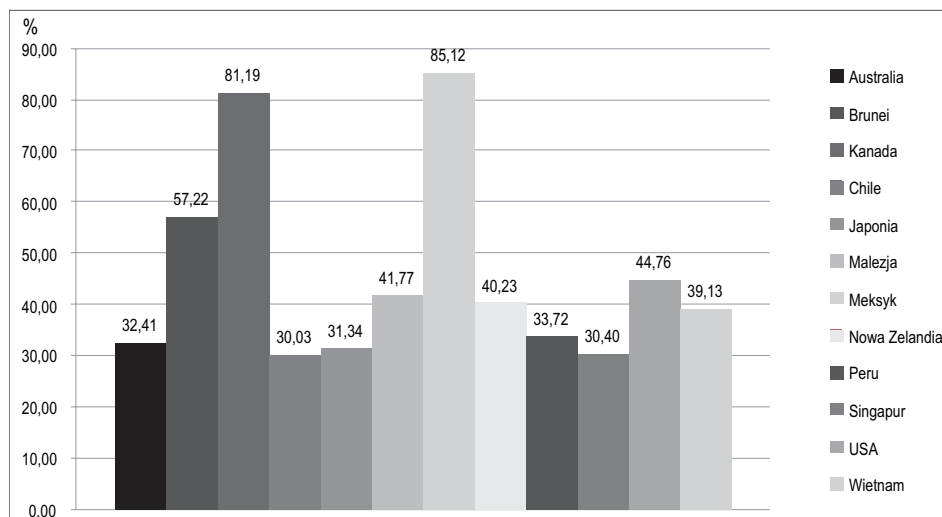
Zależność eksportu krajów członkowskich w ramach TPP została ujęta w tabeli 4 i na rysunku 1 – odpowiednio wybranych grup towarowych i eksportu łącznego. Wskazać można, że szczególnie zainteresowane utworzeniem wolnego rynku w ramach partnerstwa powinny być Kanada i Meksyk, kierujące ponad 80% własnych wyrobów na rynki pozostałych państw. Uzyskane wyniki może jednak zniekształcać fakt integracji tych krajów w ramach NAFTA ze Stanami Zjednoczonymi. Oprócz nich, jedynym krajem wysyłającym ponad połowę towarów do pozostałych państw TPP jest Brunei. Z kolei Chile oraz Singapur są jak dotąd powiązane w najmniejszym stopniu – eksportują jedynie około 30% produktów w ramach TPP.

Biorąc pod uwagę poszczególne sekcje towarowe według klasyfikacji SITC, przyjęć można, że Australia (sekcja 9), Brunei (sekcja 4 i 1), Kanada (sekcja 3) i Meksyk (sekcja 8 i 7) są w znacznym stopniu uzależnione od popytu na ich produkty, zgłaszanego przez pozostałe kraje TPP. W przypadku pozostałych państw członkowskich istnieje szerokie pole do intensyfikacji eksportu, do czego przyczynić się może zawarte porozumienie o Partnerstwie Transpacyficznym.

Tabela 4. Udział towarów dwóch największych grup wg SITC, będących przedmiotem eksportu w ramach TPP, w łącznym eksporcie poszczególnych krajów (2014)

Kraj	Sekcja SITC	Udział (w %)	Sekcja SITC	Udział (w %)
Australia	9. Towary niesklasyfikowane	100,00	4. Oleje pochodzenia roślinnego i zwierzęcego, tłuszcze i woski	59,17
Brunei	4. Oleje pochodzenia roślinnego i zwierzęcego, tłuszcze i woski	96,30	1. Napoje i wyroby tytoniowe	94,88
Chile	0. Żywność i zwierzęta żywe	45,68	7. Maszyny i sprzęt transportowy	36,68
Kanada	3. Paliwa mineralne, smary i materiały pochodne	31,72	1. Napoje i wyroby tytoniowe	89,02
Japonia	3. Paliwa mineralne, smary i materiały pochodne	43,14	4. Oleje pochodzenia roślinnego i zwierzęcego, tłuszcze i woski	38,64
Malezja	3. Paliwa mineralne, smary i materiały pochodne	57,78	3. Paliwa mineralne, smary i materiały pochodne	51,92
Meksyk	8. Różne wyroby przemysłowe	93,27	7. Maszyny i sprzęt transportowy	90,26
Nowa Zelandia	3. Paliwa mineralne, smary i materiały pochodne	89,69	8. Różne wyroby przemysłowe	71,61
Peru	1. Napoje i wyroby tytoniowe	59,22	8. Różne wyroby przemysłowe	53,51
Singapur	1. Napoje i wyroby tytoniowe	48,32	0. Żywność i zwierzęta żywe	46,05
Stany Zjednoczone	6. Artykuły przemysłowe	53,28	7. Maszyny i sprzęt transportowy	51,91
Wietnam	8. Różne wyroby przemysłowe	55,84	3. Paliwa mineralne, smary i materiały pochodne	52,42

Źródło: Obliczenia własne na podstawie: [UNCTAD, 2016].

Rysunek 1. Udział eksportu w ramach TPP w łącznym eksporcie poszczególnych krajów (2014)

Źródło: Obliczenia własne na podstawie: [UNCTAD, 2016].

Podsumowanie

Na podstawie przeprowadzonej analizy można jednoznacznie stwierdzić, że Stany Zjednoczone są najsilniejszym państwem Partnerstwa Transpacyficznego, już wcześniej połączonym wieloma porozumieniami handlowymi z krajami tego regionu. Nie bez znaczenia jest też ich znaczna przewaga negocjacyjna oraz nakierowanie polityki zagranicznej właśnie na obszar Pacyfiku, dzięki czemu udało się wypracować wspólny tekst porozumienia, który odnosi się nie tylko do redukcji bądź zniwelowania taryf, ale również złagodzenia lub nawet wyeliminowania znacznie bardziej dotkliwych barier poza- i parataryfowych.

Ekonomiści zwracają jednak uwagę, że TPP będzie sprzyjać wprowadzaniu zupełnie nowych standardów handlu międzynarodowego, związanych z powszechną liberalizacją, deregulacją oraz prywatyzacją, które jeszcze bardziej podniosą potencjał korporacji trans- lub wielonarodowych [Oręziak, 2015]. Obecnie odgrywają one znaczącą rolę w ustanawianiu zasad światowego systemu handlu, ale ich wpływ nie zawsze jest jednoznacznie pozytywny [Deardorff, 2008].

Obawy wywołuje również efekt przesunięcia handlu w ramy nowo powstającego ugrupowania. Zintensyfikowanie współpracy regionu Pacyfiku może wywołać niekorzystne tendencje, pogłębiające brak symetrii w gospodarce światowej.

Eksponuje się jednak także pozytywne aspekty zawarcia partnerstwa. Przyjmuje się, że podpisanie umowy o TPP przyspieszy negocjacje w ramach TTIP bądź nawet wywoła chęć utworzenia kolejnych „megaporozumień”. Początkowo mogą one stanowić dla siebie konkurencję, ale zwolennicy ich zawarcia przekonują, że wraz z upływem czasu nastąpi szersza współpraca i osiągnięte zostaną cele, których dotąd nie udało się zrealizować na forum WTO.

Tymczasem niekorzystne nastawienie wobec ratyfikacji porozumienia zaczęło być widoczne w samych Stanach Zjednoczonych. Część amerykańskich ekonomistów i polityków otwarcie sprzeciwia się podpisaniu TPP, a swoje negatywne stanowisko tłumaczy masowym przenoszeniem zakładów produkcyjnych z USA do Wietnamu, w którym koszt siły roboczej jest znacznie niższy. Na dodatek, kandydaci na urząd prezydenta Stanów Zjednoczonych, Bernie Sanders i Hillary Clinton, także opowiedzieli się przeciwko ratyfikacji.

Niemniej jednak, pomijając możliwe trudności w przebiegu procesu ratyfikacji, Partnerstwo Transpacyficzne, będące przykładem szerokiej pod względem geograficznym regionalnej współpracy, można traktować jako jeden z elementów zachowania dominującej pozycji USA w skali świata – zwłaszcza pozycji gospodarczej. Wykazane zróżnicowanie poszczególnych krajów może utrudniać współpracę, ale perspektywa zwiększenia handlu w ramach TPP (szczególnie po 2025 r., kiedy wdrożone zostaną wszystkie jego zapisy) będzie sprzyjać jej zacieśnianiu w regionie Oceanu Spokojnego.

Podziękowania, źródła finansowania

Źródło finansowania badań stanowiły stypendia – doktoranckie oraz dla najlepszych doktorantów – przyznane przez Rektora Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach.

Bibliografia

- Baldwin R.E., 2011, *Multilateralising regionalism. Spaghetti bowls as building blocks on the path to global free trade*, [w:] *International Handbook on the Economics of Integration*, vol. 1, ed. M.N. Jovanović, Edward Elgar Publishing, Cheltenham – Northampton.
- Bożyk P., 2004, *Zagraniczna i międzynarodowa polityka ekonomiczna*, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa.
- Deardorff A.V., 2008, *Who makes the rules of globalization? Corporate influence in global and regional trade agreements*, [w:] *Trade, Globalization and Poverty*, ed. E. Dinopoulos, P. Krishna, A. Panagariya, K. Wong, Routledge, London – New York.
- Domiter M., Drelich-Skulska B., 2006, *Globalizacja stosunków międzynarodowych*, [w:] *Międzynarodowe stosunki gospodarcze*, red. J. Rymarczyk, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa.

- Drelich-Skulska B., 2011, *Nowy regionalizm w Azji Wschodniej*, Stosunki Międzynarodowe – International Relations, nr 43/2011, <http://www.geopolityka.org/analizy/boguslawadrelich-skulska-nowy-regionalizm-w-azji-wschodniej> [dostęp: 31.01.2016].
- Fiorentino R.V., 2011, *The never-ending story of regional trade agreements*, [w:] *International Handbook on the Economics of Integration*, vol. 1, ed. M.N. Jovanović, Edward Elgar Publishing, Cheltenham – Northampton.
- Gabryś L., 2006, *Integracja regionalna jako sposób i etap przejścia do globalizacji*, [w:] *Problemy integracji i globalizacji gospodarki światowej*, red. H. Tendera-Właszczuk, Wydawnictwo Śląskiej Wyższej Szkoły Zarządzania im. gen. J. Ziętka, Katowice.
- IMF, 2015, *World Economic Outlook Database*, October 2015, <https://www.imf.org> [dostęp: 21.01.2016].
- Japonia dopuszczona do rozmów o strefie wolnego handlu na Pacyfiku, 2013, <http://wyborcza.biz> [dostęp: 14.08.2015].
- Koniec negocjacji TPP, 2015, <http://www.euractiv.pl> [dostęp: 05.10.2015].
- Kowalik P., 2014, *20 years of NAFTA – trends in trade and the economic effects*, *Ekonomia XXI Wieku*, nr 4, Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu.
- Lipsey R.G., Smith M.G., 2011, *Multilateral versus regional trading arrangements. Substitutes or complements?*, [w:] *International Handbook on the Economics of Integration*, vol. 1, ed. M.N. Jovanović, Edward Elgar Publishing, Cheltenham – Northampton.
- Obama walczy o wolny handel, 2015, <http://wyborcza.pl> [dostęp: 26.01.2016].
- Oleksiuk A., Vashchenko M., 2010, *Międzynarodowe stosunki ekonomiczne. Gospodarcze wyzwania XXI wieku*, Key Text, Warszawa.
- Oręziak L., 2015, *Potencjalne konsekwencje TTIP*, *Sprawy Międzynarodowe*, nr 2. *The Trans-Pacific Partnership. Economic Benefits*, 2013, <https://ustr.gov> [dostęp: 05.10.2015].
- Twarde negocjacje umowy o transpacyficznym handlu, 2013, <http://wyborcza.biz> [dostęp: 26.01.2016].
- Ujawniono tekst TPP, 2015, <http://http://www.euractiv.pl> [dostęp: 13.11.2015].
- UNCTAD, 2016, *UNCTAD Statistics*, <http://unctadstat.unctad.org/EN/> [dostęp: 30.01.2016].
- UNDP, 2015, *Human Development Report 2015. Work for Human Development*, New York, <http://hdr.undp.org> [dostęp: 20.01.2016].
- WNP, 2015, *Wirtualny Nowy Przemysł, USA. TPP bodźcem do przyspieszenia prac nad umową z UE*, <http://finanse.wnp.pl> [dostęp: 19.10.2015].
- Zawadzki M., 2015, *Wolny handel na Pacyfiku*, <http://wyborcza.pl> [dostęp: 26.01.2016].
- Zerka P., 2016, *Na fali czy pod prąd? Wpływ TPP na TTIP i wnioski dla Polski*, Policy Paper, <http://www.demoseuropa.eu> [dostęp: 25.01.2016].
- Zielińska-Głębocka A., 1997, *Wprowadzenie do ekonomii międzynarodowej. Teoria handlu i polityki handlowej*, Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk.
- Żołądkiewicz K., 2015, *Partnerstwo Transpacyficzne (TPP) jako nowe porozumienie integracyjne w regionie Azji-Pacyfiku*, *Studia i Prace Wydziału Nauk Ekonomicznych i Zarządzania*, t. 1, nr 41, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego.